

Alfred Rust: Die Höhlenfunde von Jabrud (Syrien). Neumünster 1950, 154 str., T. 110.

Bližnji Vzhod ima kot področje, kjer se stikajo trije kontinenti, veliko vlogo pri vseh razmotrivanjih o poteku kulturne zgodovine paleolitika. Že zaradi tega so najdišča pri Jabrudu zelo važna. Njihova prava pomembnost pa se je šele pokazala pri izkopavanjih, ko je postalo jasno, da je bila naselitev neprekinjena od acheuléna do neolitika. To je izreden primer, zlasti še ker je število kulturnih plasti zelo veliko (okrog 45). Publikacija je zaradi tehničnih ovir izšla šele leta 1950, čeprav so kopali že pred zadnjo vojno.

Knjiga je velikega formata in vsebuje 154 strani teksta, kateremu sledi 110 celostranskih tabel. Od teh je nekaj fotografij, v veliki večini pa so risbe artefaktov. Tekst začenja avtor s historiatom paleolitskih raziskovanj v Siriji in Palestini. V drugem poglavju podaja zgodovino odkritja jabrudskih jam, njihov opis in v kratkem nekaj podatkov o površinskih najdiščih v okolici Jabruda. Najbolj obsežno je tretje poglavje, ki nosi naslov Izkopavanja. Posvečeno je skoro izključno tipološki klasifikaciji artefaktov, ki jo obravnava po posameznih plasteh. Četrto poglavje prinaša zaključke k tretjemu. Končno sledijo še tri kratka poglavja: favniščična in geološka datacija kulturnih plasti, primerjava najdb iz Jabruda z drugimi najdbami iz Sirije in Palestine ter končno splošna primerjava z evropskimi razmerami.

Nahajališče pri Jabrudu leži ca. 80 km severno od Damaska v stranski dolini vzhodnega predgorja Antilibanonskega gorovja. Nadmorska višina je zelo znatna in presega 1400 m. Pod strmimi skalnimi stenami, ki obkrožajo vso dolino, se nahaja večje število abrijev. Mnogo so jih uporabljali za grobnice in jih tako uničili. Le v treh je avtor lahko še izkopal. Zaradi razlikovanja jih je označil z rimskimi številkami I, II in III. Oddaljeni so okrog 200 m drug od drugega. Največji in kulturno najbolj bogat je abri I. Ostala dva sta nekoliko manjša. Kulturnih plasti in kultur je toliko, da je najboljše, če si pogledamo sledečo preglednico, ki jo avtor objavlja na začetku četrtega poglavja.

Že pri prvem pogledu na preglednico nas iznenadi nenavadno dejstvo. Navajeni smo, da postavljamo kulturne komplekse več najdišč drugega poleg drugega in jih med seboj primerjamo. Tu si pa sledijo tri najdišča v navpični vrsti. Kjer se konča serija kulturnih plasti prvega abrija, se začnejo kulturne plasti drugega in te se nadaljujejo v kompleksu tretjega abrija. To je tem bolj presenetljivo, ker ne gre samo za posamezne kratkotrajne kulture, ampak za sklenjeno naselitev, ki je trajala vso dolgo dobo od začetka riswümskega interglaciala do poznega holocena. Avtor sicer omenja, da so bile zgornje plasti v abriju I že prej odstranjene, vzdrži se pa vsakršne podrobne razlage tega res izrednega primera.

Pri poimenovanju posameznih paleolitskih kultur se je avtor prilagodil evropskim razmeram in jih označil s klasičnimi zahodnoevropskimi imeni. Obstajajo sicer nekatere facielne razlike, ki pa niso tako velike, da bi pri tej uvrstitvi povzročale večje težave. Šele pri mezolitskih kulturah, ki jih je v Jabrudu pet, to ni več mogoče, ker so razlike z evropskimi že prevelike. V mezolitiku je kulturni razvoj že zelo regionalno omejen in zato toliko diferenciran, da je potrebno, razlikovati manjše kulturne grupe.

Najstarejše kulture pestnjakov na najdišču niso zastopane. Pestnjaki iz plasti 24 pripadajo že acheulski stopnji. Že pod to, v plasti 25, pa imamo novo doslej neznano kulturo, ki jo avtor po imenu najdišča naziva jabrudien. Za to kulturo je značilno, da se približuje po tehniki odbijanja clactonienu. Udarne ploskve dosežejo širino do 2 cm, so vedno gladke in niso obdelane, kakor je to često v moustérienu. Tudi bulbus je ostal vedno nedotaknjen. Leži pogosto ob strani artefakta, to se pravi, da je med osjo

Abri III

Plast	{	1. neolitik (?)	} neolitik	} holocen
		2. starejši natufien		
		3. falitien		
		4. nebekien		
		5. pozni capsien (?)		
		6. nebekien		
		7. nebekien		
		8. skiftien		
		9. mlajši aurignacien		
		10. mlajši aurignacien		

Abri II

Plast	{	1. končni aurignacien (mikro-aurignacien)	} mlajši paleolitik	} würmska poledenitev
		2. mlajši aurignacien (atlitien?)		
		3. mlajši aurignacien		
		4. srednji aurignacien		
		5. srednji aurignacien		
		6. starejši aurignacien (primitivni aurignacien?)		
		7. starejši aurignacien		
		8. končni moustérien		
		9. končni moustérien		
		10. končni moustérien		

Abri I

Plast	{	1. končni moustérien	} starejši paleolitik	} medledena doba riss—würm
		2. mlajši jabrudio-moustérien		
		3. mlajši acheuléo-moustérien		
		4. mlajši acheuléo-moustérien		
		5. mikro-moustérien		
		6. starejši levallois ali acheuléo-moustérien		
		7. pra-mikro-moustérien		
		8. starejši jabrudio-moustérien		
		9. moustério-praurignacien		
		10. starejši acheuléo-moustérien		
		11. acheuléo-jabrudien		
		12. končni acheuléen (pramoustérien)		
		13. praurignacien		
		14. mlajši jabrudien		
		15. praurignacien		
		16. jabrudien		
		17. mlajši acheuléen		
		18. micoquien		
		19. acheuléo-jabrudien		
		20. jabrudien		
		21. jabrudien		
		22. jabrudien		
		23. mlajši ali srednji acheuléen		
		24. acheuléo-jabrudien		
		25. jabrudien		

izdelave in osjo uporabe večji ali manjši kot. Vsi artefakti so brez izjeme napravljeni iz odcepkov, ki pa so včasih precej debeli. Retuširani so vedno na dorsalni strani. V vsem materialu ni opaziti nobenega znaka, ki bi kazal na dvostransko obdelavo in gre torej za čisto kulturo odbitkov. Število neobdelanih odbitkov je razmeroma majhno in iz tega sklepa avtor, da je kultura v tej plasti že na višku razvoja in ne več na primitivni stopnji. Vodilni tip artefaktov so kotna strgala (gewinkelte Kratzer), ki jih avtor razdeli še na pravokotna, topokotna in ostrokotna strgala (rechtwinklige, starkwinklige und schwachwinklige Kratzer). Zanimivo je, da poznamo pri nas podobne tipe iz kamene industrije Crkvine II pri Doboju v BiH. Veliko je variiranje v retuširanju, kolikor je to mogoče razbrati iz objavljenih risb. Podoba je, da se razen tipične stopnjevite retuše pojavlja tudi strma retuša, pa tudi ploskovna retuša je večkrat zastopana. V posameznih primerih so celo vse tri na istem artefaktu. Čisti jabrudien se v višjih legah še petkrat ponovi. Večkrat je pa očiten njegov vpliv na acheuléen in moustérien, na kar kažejo tudi sestavljena poimenovanja v preglednici.

Ostale kulture so z majhnimi razlôčki podobne evropskim in so poimenovane z običajnimi imeni. Med njimi je acheuléo-moustérienska kultura z lepimi, nekoliko v dolžino razpotegnjenimi ročnimi konicami. V Evropi je ta tip znan iz Slovenije (Betalov spodmol) in Severne Italije.

Če izvzamemo jabrudien, si sledijo kulture v normalnem vrstnem redu do mlajšega aurignaciena. Zanimivo je, da se pojavlja v acheulski seriji tudi micoquien, ki nastopa v Evropi v mlajšem acheulénu. Že pri vrhu acheulske serije se zopet pojavi tuj element. Prvikrat nastopa v profilu kultura rezil. Avtor jo klasificira kot praurignacien (ne v smislu Absolona), ki so ga ugotovili dosedaj edino v Sotillu v Španiji. Ker nobena pod njo ležeča kultura ne kaže vplivov katerekoli kulture rezil, je mnenja, da se ni razvijala na kraju, temveč je priseljena. S tem v zvezi razpravlja na več mestih o izvoru aurignaciena sploh in prihaja do zaključka, da je prišel od severovzhoda, to je iz Azije. Bistven doprinos k temu problemu bodo prispevale morebitne najdbe iz praznega prostora Balkan-Anatolija. Omeniti je še treba pojav mikro-moustériena, ki ga poznamo predvsem iz Monte Circea južno od Rima. Za sedaj ni mogoče iz tega izvajati kakih posebnih zaključkov, ker tudi kultura sama še ni povsem jasna.

Nikjer na Srednjem Vzhodu še niso odkrili solutréna in magdaléniena, tudi v Jabrudu ne. Z veliko verjetnostjo lahko sklepamo, da ju tudi v bodoče ne bodo našli. Aurignacien traja tu do konca paleolitika in prehaja direktno v mezolitik, ki je zastopan v sedmih kulturnih plasteh. V širokem merilu te kulture nimajo posebne važnosti. Pomembne so le za bližnji Vzhod, kjer je to prva obsežnejša stratigrafska najdba.

Čeprav je zgoraj nakazana kulturna zgodovina tipološko prav lepo razložena, je vendar treba opozoriti na nekatere pomanjkljivosti. Kronološka datacija, ki jo daje avtor, sloni samo na tipološki osnovi in ji manjkajo vsi drugi stvarni dokazi. Sicer ima peto poglavje naslov Favnišna in geološka datacija, ne pove pa pravzaprav ničesar. Zaradi neugodnih pogojev fosilizacije je ohranjenega prav malo živalskega kostnega materiala. Pa tudi ta še ni determiniran. Geološki del je samo deskriptiven in tako skromen, da tudi ne daje nobenih opornih točk, vsaj kolikor toliko zanesljivih ne.

Možno je sicer, da razmere dejansko ne dopuščajo jasnejših ugotovitev. Imamo pa pomislek, namreč v zvezi z izključno le horizontalnim odkopavanjem, ki so ga uporabili pri vsem izkopavanju. Skušnja uči, da samo horizontalni način izkopavanja ne dopušča točnega vpogleda v stratigrafske razmere. Posledica tega načina je verjetno tudi izostanek vseh geoloških profilov, kar močno moti. Trije profili, ki so objavljeni (od vsakega abrija po eden), so samo shematične skice in ne dajo skoraj nič bolj jasne slike, kakor zgoraj navedena preglednica kultur.

Omeniti je treba še način razlikovanja kulturnih plasti. Avtor sam pravi, da jih je bilo precej težavno razlikovati, ker pravih plasti sploh ni bilo in so bili artefakti le več ali manj raztreseni v grušču. V bližini najdišča je med gruščem ogromno kremencev najrazličnejših zvrsti in barv. To je olajšalo razlikovanje, ker so naseljenci raznih kultur uporabljali zmerom skoraj le eno samo vrsto kremenca. Najbolj se je avtor pri tem opiral na tipološke razlike. Središče naselitve je bilo v raznih plasteh na različnih mestih pod abrijem. Nekaj opore so dali vmes ležeči deli porušenega stropa in končno tudi barva grušča. K temu bi pripomnili, da je nevarno in dvorezno, upoštevati tipologijo že pri izkopavanjih. Središče naselitve pride v poštev samo pri popolnoma horizontalnih plasteh ali pa pri točnem poznanju poteka plasti, saj imamo primere, da je ista kulturna plast že v majhni razdalji v zelo različnih višinah. Pri opisani situaciji so prav gotovo osebni vtisi igrali precejšnjo vlogo.

Pri primerjavi z drugimi najdišči Sirije in Palestine (VI. poglavje) se ozira avtor predvsem na najdišče Karmel. Tudi v tem najdišču so bile razmere podobne jabrudskim, dolgotrajna naseljenost in še večja množina artefaktov. Delitev kulturnih plasti pa ni bila izvedena tako na drobno kot v Jabrudu. Verjetno zaradi tega tudi nista bila ugotovljena jabrudien in praurignacien, medtem ko se ostale kulture precej ujemajo. Avtor se postavlja na stališče, da sta tudi tam oba zastopana in le pomešana med ostali inventar, ker ni bila delitev izvedena že pri izkopavanju.

V zadnjem poglavju se ne spušča v podrobno primerjavo z evropskimi najdišči, ampak daje le v širokih potezah primerjavo razvoja obeh delov sveta in svoje poglede na izvor, premikanje in medsebojno vplivanje poedinah kultur.

Na mnogih mestih pride do izraza želja in potreba novih najdb na Balkanskem polotoku. Ker obsega naša država velik del tega, nam pripada naloga, da z novimi odkritji izpolnimo to praznino.

M. Brodar

I. SPELEOLOŠKI KONGRES JUGOSLAVIJE

Od 21. do 24. januarja 1954 je bil v Postojni prvi kongres jugoslovan-skih speleologov. Na kongresu so sodelovali strokovnjaki najrazličnejših panog v zvezi s proučevanjem kraških pojavov.

Po uvodnem govoru in pozdravih so predavatelji podali zgodovino speleološkega udejstvovanja v posameznih republikah. O prvem mednarodnem kongresu speleologov v Parizu je referiral dr. Savnik, o mednarodni konferenci v Frankfurtu pa dr. Roglič. V strokovnem delu kongresa je prvi predaval akademik dr. Melik o kraških poljih v pleistocenu, katerih naplavine pričajo o toplejših obdobjih tedanjega časa in velikih jezerih ter močvirjih na krasu. Poudaril je važnost raziskovanja kraških naplavin za melioracijska in hidrotehnična dela na krasu. Referat o jamah Učke in Čičarije je imel Mirko Malez. Problem preskrbovanja obmorskega in otoškega prebivalstva s pitno vodo je obravnaval dr. Milojević na podlagi proučevanja slankastih izvirov na Korčuli ter polotoku Pelješcu. O geoloških problemih notranjskega in primorskega krasa je govoril M. Ple-ničar. Vprašanje visokogorskega krasa, ki ga bo treba šele začeti siste-matično proučevati, je postavil prof. P. Kunaver. Inž. Draškoci iz Svilajnca je predaval o breznih in jamah na povirju Resave, pritoka reke Morave.

Tehniko raziskovanja jam je razlagal asistent France Hribar. Vprašanja hidrotehničnih del v zvezi z vodnim gospodarstvom krasa sta obravnavala predavatelja inž. Stefančič in inž. Jenko. Z uporabo geofizičnih metod pri raziskovanju jam je seznanil prisotne inž. Miklič. Inž. Hrovat je predaval o delovanju eksogenih sil na kraško površino.

V biološko-arheološki sekciji je predaval akademik dr. Hadži o jamski favni, ki je silno zanimiva, ker so v temnem podzemlju našle zatočišče